

УДК: 502/504

ВТРАТИ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ ВНАСЛІДОК РОСІЙСЬКОГО ВІЙСЬКОВОГО ВТОРГНЕННЯ

Хоруженко Аліса., студентка,
Кротенко В.В., кандидат хімічних наук, доцент,
кафедра загальної, органічної та фізичної хімії
(krotenkoviktoria@ukr.net)

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Заповідні території в Україні є важливою складовою для збереження європейського біорізноманіття. Вони охороняють гірські системи Карпат і Криму, райони гніздування птахів, природні ліси Полісся та степові системи сходу і півдня України. Нажаль, значна кількість природоохоронних територій потрапила в зону військових дій, окупації. Серед них великі біосферні та природні заповідники, національні природні парки та регіональні ландшафтні парки. Серед впливів, які призвели до негативних наслідків можна виділити такі: прямі руйнування; хімічне забруднення; створення техногенних ризиків та погіршення стану довкілля. Також слід усвідомлювати, що прямими впливами бойових дій на довкілля є безпосередньо воєнні дії, інженерна підготовка оборонних заходів та навіть військові навчання. Наслідки воєнних дій мають і опосередкований вплив на довкілля. Зокрема на територіях, де не тривають бойові дії спостерігається збільшення масштабів видобутку корисних копалин, лісу та використання інших природних ресурсів. Додатковими факторами, що посилюють опосередковані впливи є відсутність екологічного нагляду на

окупованих територіях та в зоні бойових дій, а також умисне розграбування природних ресурсів агентами країни-агресора [1].

Особливе місце серед впливів на довкілля посідає замінування територій. З одного боку воно знижує господарське і туристичне навантаження на екосистеми дозволяючи поновлюватись чисельності тварин. Проте з іншого боку призводить до загибелі крупних тварин і унеможливорює гасіння пожеж.

Взагалі, всі впливи можна поділити на короткострокові(носять руйнівний характер для більшості живих організмів) та довгострокові(хімічне забруднення, поширення видів-інтродуцентів тощо). Для ілюстрації останнього можна навести російський теракт на Каховському водосховищі. Це мало ряд наслідків:

1. Наслідки осушення дна Каховського водосховища та витoku води з нього: вплив на рибне населення; вплив на природну фауну; вплив на птахів; вплив на рослинний світ; втрата об'єктів охорони територій природно-заповідного фонду та вплив на природоохоронні об'єкти міжнародного значення.

2. Наслідки затоплення територій нижче зруйнованої греблі: вплив на гідробіонтів; вплив на наземну фауну плавнів Нижнього Дніпра та прибережних зон; вплив на гніздові колонії птахів; вплив на рослинний світ; вплив на рідкісні типи біотопів; втрата об'єктів охорони територій природно-заповідного фонду та вплив на природоохоронні об'єкти міжнародного значення; вплив на річки[2].

3. Наслідки для Чорного моря: забруднення моря; засмічення та замулення прибережних акваторій західного узбережжя Чорного моря[3,4].

На затоплених територіях було знищено великі популяції рідкісних комах, ссавців, риб. Так, затоплені 70% світової популяції мишівки Норманда, 50% популяції сліпака піщаного, до 50% популяції ємуранчика Фальц-Фейна. Знищено також близько 50% реліктової популяції

дунайських тритонів, викид води з водосховища виніс усю популяцію судака морського з специфічної зони пограничної солоності у Дніпро-Бузькому лимані, що призвело до його вимирання. Без сумніву, наслідки терористичного акту зі знищення росіянами Каховської ГЕС є катастрофічними[5]. Отримати повну інформацію про обсяг втрат неможливо. Причинами є велика кількість кейсів та відсутність фізичного доступу до переважної більшості постраждалих територій. Стосовно довгострокових наслідків маємо трохи іншу картину. Дослідження проведені у районі НПП «Кам`янська Січ» виявили проростки аборигенних видів серед яких лідером є верба біла, що дає надію на відновлення великої природної території у степовій зоні. Тому вже зараз можна моделювати сценарії відновлення, оцінювати відповідний потенціал екосистем та планувати компенсаторні заходи, такі, як створення нових ПФЗ з аналогічним складом біотопів або популяціями рідкісних видів, консервацію земель тощо. Наявна на цей час інформація дозволяє задокументувати пошкодження у не у всіх постраждалих ПЗФ (всього 187 ПЗФ, для порівняння, в окупації та на звільнених територіях залишаються не менше як 200 територій ПФЗ, доля яких невідома)[5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Vasyliuk O. 20 plants that could disappear because of Russia's invasion of Ukraine. UWEC work group Journal. Issue #2. June, 2022. P.13-16.
2. Василюк О.В., Пархоменко В.В., Мойсієнко І.І., Шаповал В.В., Панченко С.М., Спрягайло О.В. До питання відродження Великого Лугу – історичної території Запорізької Січі. Там само. С.25-41.
3. Мойсієнко І.І., Ходосовцев О.Є., Василюк О.В., Пархоменко В.В., Русін М.Ю., Вітер С.Г., Куземко А.А., Драпалюк А.М., Біатов А.П., Садогурський С.С., Марущак О.Ю., Некрасова О.Д., Вашеняк Ю.А., Варуха А.В., Куцаконь Ю.К., Безсмертна О.А., Сіренко І.П., Артамонов В.А.,

Філюта К.О. Наслідки російського теракту на Каховській ГЕС для дикої природи. Там само. С.151-158.

4. Ткаченко П. В. Відомості про знахідки видів риб, занесених до Червоної книги України в районі Чорноморського біосферного заповідника НАН України (Тендрівська, Ягорлицька затоки, прилегла до них акваторія Чорного моря і в Дніпровсько-Бузькому лимані) у 2018-2021 рр. Поширення раритетних видів біоти України, том 1 / Серія: «Conservation Biology in Ukraine». Вип. 27, Т. I. Київ: Інститут зоології, UNCG, 2022. С. 402-405.

5. Василюк О.В. Втрати територій ПЗФ внаслідок запровадження прикордонної смуги. Традиції заповідної справи, сучасні проблеми збереження та повоєнного відновлення територій природно-заповідного фонду : збірка наукових праць за матеріалами всеукраїнського круглого столу, присвяченого 160-й річниці із дня народження Фрідріха Фальц-Фейна, вченого у галузях акліматизації, тваринництва, рослинництва, заповідної справи, природокористування (8 квітня 2023 р.. Екологічна дослідницька станція «Глибокі Балики», с. Балико-Щучинка) / за ред. В. В. Шаповала. - Чернівці : Друк Арт, 2023. - 256 с. (Серія: "Conservation Biology in Ukraine». Вип. 32). С.21-25.

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«ПІСЛЯВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ ҐРУНТОВИХ І РОСЛИННИХ
РЕСУРСІВ ТА ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА КРАЇНИ»**

м. Київ, 20–21 червня 2024 року

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ПІСЛЯВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ ҐРУНТОВИХ І РОСЛИННИХ РЕСУРСІВ
ТА ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА КРАЇНИ» (м. Київ, 20–21 червня 2024 року)
НУБІП України, 2024. 222 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

–Тонха О.Л., проректор з науково-педагогічної роботи, голова організаційного комітету;

–Літвінов Д.В., директор НДІ рослинництва та ґрунтознавства, професор кафедри агрохімії та якості продукції рослинництва ім. О.І. Душечкіна, співголова організаційного комітету;

–Ткаченко М.А., директор ННЦ «Інститут землеробства НААН» (за згодою);

– Паламарчук Р.П., в.о. директора Державної установи «Інститут охорони ґрунтів України» (за згодою);

–Корнієнко В.І., директор УЛЯБП АПК НУБіП України

–Kashtanova Olena, Prof. Anhalt University of Applied Sciences, Germany (за згодою);

–Kutcher Randy, Prof. Saskatchewan University (за згодою);

–Jean Jong, Prof. Swedish University of Agricultural Sciences (за згодою);

–Ghaley Bhim, PhD. Prof Copenhagen University (за згодою);

–Sahar Azarkamand PhD. Researcher UNESCO Chair in Life Cycle and Climate Change (за згодою);

–Гаврилюк О.С., заступник декана агробіологічного факультету, доцент кафедри садівництва ім. проф. В.Л. Симиренка, секретар оргкомітету.

Члени організаційного комітету:

– Бикін А.В., завідувач кафедри агрохімії та якості продукції рослинництва ім. О.І. Душечкіна;

– Забалуєв В.О., завідувач кафедри ґрунтознавства та охорони ґрунтів ім. проф. М.К. Шикули;

– Завгородній В.М., заступник декана агробіологічного факультету, доцент кафедри технології зберігання, переробки і стандартизації продукції рослинництва ім. проф. Б.В. Лесика;

- Каленська С.М., завідувач кафедри рослинництва
- Коваленко В.П., декан агробіологічного факультету, професор кафедри рослинництва;
- Мазур Б.М., завідувач кафедри садівництва ім. проф. В. Л. Симиренка, кандидат сільськогосподарських наук, доцент;
- Макарчук О.С., завідувач кафедри генетики, селекції і насінництва ім. проф. М. О. Зеленського;
- Подпрятів Г.І., завідувач кафедри технології зберігання, переробки і стандартизації продукції рослинництва ім. проф. Б. В. Лесика;
- Танчик С.П., завідувач кафедри землеробства та гербології;
- Федосій І.О., завідувач кафедри овочівництва і закритого ґрунту;

Редактори випуску:

- **Літвінов Д.В.**, директор НДІ рослинництва та ґрунтознавства, професор кафедри агрохімії та якості продукції рослинництва ім. О.І. Душечкіна, співголова організаційного комітету;
- **Гаврилюк О.С.**, заступник декана агробіологічного факультету, доцент кафедри садівництва ім. проф. В.Л. Симиренка, секретар оргкомітету.